

Zdaj je bil Živko vesel, obrisal si je solzne oči in radosten pogledal ptico, ki je brezskerbno skakala po kletki. In glej, za nekaj daj je začela zeba tako glasno peti, da je bila vsa hiža polna žvergolenja. Kedó bi zdaj mogel popisati Živkovo veselje! Malo ne ves dan je delal zunaj pod oknom in poslušal veselo zebo, ki mu tako lepo poje, da-si jej nij izteknil očíj. Verhu tega mu je tudi ostala dobra vest, ki hvali vsacega, kedorkoli kaj dobrega stori ter je usmiljen ubogim živalcam.

Katarina Groser.

Zidarstvo.

Tudi zidarstvo je tako staro, kakor tesarstvo. To stoji, da so uže v najstarejših časih ljudje potrebovali kamen, katerega so potem sè zemljo lepili (vezali). Leško se uverimo, da zidarstvo pri najstarejših narodih, kakoršni so Egipčani (Misirci), Asirci in Babilonci, bilo je v najlepšem cvetu; tega nas učé misirske piramide in obeliski ter tudi podertine v Ninivah in Babilonu. Pod zasípom, s katerim so bile pokrite podertine mesta Niniv, našli so več poslopij, mej katerimi je bila tudi ogromna palača, ki je v njej stanoval — kakor se sodi po zidnih podobah — kralj Senaherib pred 2600 leti. Zidovi te palače so zdaj tako močni, da bi še lahko terpeli nekoliko tisoč let. V Babilonu so tudi ljudje našli zidove, za katere mislijo, da so ostanki babilonskega stolpa, ki nam je znan iz svetega pisma; a najberže so te podertine od necega hrama, ki je bil bogu Balu postavljen. Ti zidovi so ob opeki, a brazgotine jim zamazane sè zémeljsko smolo, ter človeku se zdí, kakor bi ves zid bil zlft ob enej tvári.

Sè zidarstvom sta se bavila najumételjnejša naroda: Rimljani in Gerki, ter to uže ob tistem času, v katerem sta najbolj slúla. Trajnost in moč tega zidovja nam dovolj svedočita, kakšna mojstra sta bila oménjena naroda v zidarstvu in kako umno sta zdelovala take velikanske stvari. — 1755. l. je potres v Lisabonu najmočnejše stolpe do tal poderl, a rimskih vodováj nij mogel kar nič pokvariti. Zidovje amfiteatra v Sevili, katerega so stari Rimljani sezidali, bilo je tako močno, da ga je bilo treba sè smodníkom razstreliti, da-si je dve tisoč let stalo na burji.

A tudi naši dedje so bili možjé v zidarstvu. To nam kažó stari gradovi, katere še močne in velikanske nahajamo po domovini.

Umételnemu zidarju nij dovolj, ako zna zidati po dobljenem čerteži, strope in ognjišča narejati in presoditi, je li kamen, opeka, apno itd. za zidanje dobro ali ne, nego treba da tudi take čerteže sam zna risati in sploh vse delo sam zveršiti. Zatorej naj vsak človek, kdor hoče biti zidar, uže v mladosti skerbi, da se na svoj posel dobro pripravi; drugače bode zmirom tuj hlapec, a nikoli ne svoj gospodar, niti ne bode mogel nobenega dela sam na svojo roko prevzeti.

Zidar ne potrebuje mnogo orodja. Kládivo, žlica, gladílo, ravnalo in meter, to je vse, kar služi njegovim zdravim in močnim rokam, s katerimi si kruh služi.

Poljska junakinja.

Na svetu nij naroda, kateri bi svojo domovino bolj ljubil, kateri bi za-njo več bil žertvoval, nego li Poljaci za svojo domovino. A dvojiti se sme, ali je kateri narod tako nesrečen, kakor so baš Poljaci. — Poljaci so veja velicega

slovanskega naroda. Pred 300 leti je bilo poljsko kraljestvo najmočnejše meje vsemi slovanskimi državami; prištevali so je k največjim evropskim državam. A žal, baš v tej silnej slovanski državi je bila največja nesloga, katera je to kraljestvo čim dlje tem bolj pehala v nesrečo in propád. Bogati, prevzetni plemenitáši in

veljači, katerih je bilo v Poljskej največ, niso se hoteli pokoriti ni samemu kralju; prepirali so se v zborih ter cepili v stranke tako, da niso mogli ničesa dobrega ukreniti. Zaradi tega razpóra je poljska moč vse huje pešala; a njeni sosedje so se temu radovali, posebno Ruska in Pruska. Prišlo je 1772. leto.

Zviti in lakomi pruski kralj Friderik II., ki je samo to želel, da bi razširil svoje kraljestvo, takój umeje, da je zdaj najlepša prilika, odtergati si od poljskega kraljestva dober del svetá; zato svetuje najprej avstrijskemu cesarju Jožefu II., da bi si poljsko kraljestvo razdelila. A ker Jožef na to nij hotel

pristati, oberne se Friderik potem k ruskej cesarici Katarini II., katera je pristala na delitev poljskega kraljestva. Samo ob sebi se umeje, da je zdaj tudi Jožef bil prisiljen, odobriti Friderikov nasvet, in tako so si razdelile te tri države, Pruska, Ruska in Avstrija 1773. l. mej soboj tretji del poljskega kraljestva.

Ta nesreča je Poljake nekoliko iztréžvila; jeli so premišljati, kako bi si odvzeto tretjino svoje domovine zopet mogli dobiti. — 1793. leta, ko se je namreč Ruska s Turki vojskovala, zdelo se je Poljakom, da je najlepša prilika, domovino si bolj uréditi. Postavili so neke nove zakone, s katerimi so kralju dali obilnejšo moč, da bi si tako slogo ugotovili.

A zviti Prus jim obreče, braniti jih, ako bi je kedó v tem poslu motil. Zdaj Ruska pošlje vojsko na Poljake, zahtevajoč, da priderže stare zakone. Ko Prusi to zapázijo, berzo se pridružijo Ruskej, ter namesto obetane pomoči še oni od drugi strani udarijo na Poljake.

V tej nenavadnej zadregi prime ves poljski narod za orožje. Josip Ponzatovski in slavni Tadej Košciuško se postavita vojski na čelo. A ker poljske čete niso bile dovolj boja naučene, zato jim nij bilo premoči sovražnika, ter Poljaci so zopet izgubili.

Zdaj sta si Ruska in Pruska uže drugič delili poljsko kraljestvo. Pruska ga je dobila 1000 □ milj, a Ruska nič menj nego štirikrat toliko.

Poljaci so po tej silovitej krivici bili malo ne brezupni. Opásnost (nevarnost) jim je pretíla, izgubiti še tudi ostale kosove svoje domovine. Ukrenejo, da vsak primi za orožje, kedor ga koli more nositi. Pošljejo ta razglas takój po vsej domovini, in uže prihodnje 1794. leto prosinca meseca izvolijo Košciúška za voditelja upórnikom.

Ko to zapazi sosednja Pruska in Ruska, takoj pošljeta nove vojne čete na nesrečne Poljake.

Košciúško je vendar zbral do 24000 upórnikov; ali kaj je bilo vse to na onóliko silo sovražnikov, posebno, ker je tudi Avstrija 17000 vojakov poslala na Poljake. Ob tej velikej nuji niso smeli Poljaci zamuditi ničesa, nego ukrenili so, boriti se o življenji in smerti.

Od svoje neprevelike čete je bil Košciúško prisiljen, precèj upornikov poslati na prusko mejo, branit sovražniku v deželo. Kasneje odpravi tudi še 4000 vojakov v ón kraj Poljske, kateri je uže bil v pruskih rokah, podpirat narodnih upornikov.

Mej tem sta se dve ruski četi približevali sercu poljskega kraljestva: mestu Varšavi. Jedno teh čet je vodil poveljnik Suvarov a drugo Ferzen. Da bi se ovi dve četi ne združili, ukrene jima Košciúško iti naproti, kajti dobro je vedel, ako se pri Varšavi združita, da mesto propade in ž njim zadnji ostanki poljske svobode. Časa je bilo malo; Košciúško poročí vojvodama Sierahovskemu in Poininskemu, naj mu hitro prispešita na pomoč; a sam on sè svoje četo se odpravi na Ruse, katerim je Ferzen ukazoval. Ne daleč od mesta, Maciejovice imenovana, srečata se vojski. Poljakov je bilo malo proti ogromnej ruskej sili; zato so nesterpeljivo pričakovali pomoči od obeh omenjenih vojvod. Rusi, videč se močnejše, niso okášali, da bi Poljakom prišla pomoč, nego takój pritisnejo nanje. Košciúško je čutil, da mu je izgubiti; a znajoč hrabrinó svojih vojakov, še enkrat pokliče Boga na pomoč ter se krepko ustavi sovražniku. Trikrat se zaženó Rusi na Poljake, a vselej so je srečno odbíli. Uže so začeli Poljaci od veselja vriskati, ko Rusi četertič na-nje planejo. Kakor levi, tako hrabro so se borili Poljaci; zmaga je bila uže blizu; a pogumni Košciúško pride v najhujši boj, sovražniki ga obsujejo od vseh stranij ter zdaj ga ruska sablja na tla verže. Slavni junak pade raz konja, vpijoč: „Finis Poloniae,“ rekše: „konec je Poljske.“

Potem nij bilo uže niti voditelja niti vojske, da bi se uperla sovražniku. Suvarov se združi s Ferzenovimi ostanki ter sè 40000 vojaki pride baš k Varšavi. Pri Pragi, varšavskem predmestji, zbere se, kolikor je bilo v bližini razkropljenih Poljakov, da se zopet upró sovražniku ter da si otmó sveto ognjíšče; a kaj, ko je bilo vseh vkupe jedva (komaj) kakih 8000 ljudij. Tudi varšavski meščani pritekó na pomoč; a koliko so mogli neúki meščani, in to še brez orožja na toliko silo izučenih vojakov! Praga pade, ter Suvarov dá tisoč in tisoč ljudij pomoriti, mej njimi tudi onemogle starce, žene in otroke. Varšava se je zdaj prisiljena podala, in Ruska, Pruska ter Avstrija si 1795. l. uže tretjič razdelé zadnje ostanke poljskega kraljestva.

Tako je propala Poljša, nekedaj slavna mej državami.

Narod nikakor nij mogel pozabiti svoje stare slave in velikosti, zato se je od tega časa še često uperl, da bi se osvobodil tuje sile; a bil je vselej nadvladan.

V vseh upórih je poljski narod kazal posebno ljubezen k domovini, veliko požertvóválnost in hrabrost. Kedor koli je mogel nositi orožje, hitel je pod narodno zastavo. Vsak je pomagal, kolikor ga je bilo. Kri in blagó so Poljaci tratali, samo da bi oteli domovino.

Bilo je njih domoljublje tolikšno, da so tudi ženske v možkeji obleki hodile na vojsko ter se bojevale. Takih junakinj je v Poljskeji bilo sto in sto, ki so dragovoljno prelivale kri za domovino. Tako poljsko junakinjo vam tudi kaže današnja podoba.

Najslavnejši poljski vojaci so bili ulani, rekše: kopljanfki. Poglavitno orožje jim je bilo dolgo kopje (sulica) in velika, težka sablja. A pravo znamenje poljskega vojaka je bila kapa, od zgoraj ploska ter na štiri ogle urezana, „konfederatka“ imenovana.

(Po „Beršljanu.“)

Zlata vodila modremu življenju.

(Nabral L. Jurinec.)

(Konec.)

Izberi si prijatelja izmej bogobojnih ljudj. Najdeš ga, ako si sam tudi bogobojen. Kedor se z dobrimi in modrimi ljudmi druží, sam odobrí in omodrí.

20. Ne upaj človeku, ki se Boga ne bojí, niti mu ne služí. Kedor Boga ne ljubi, ni bližnjega ne ljubi.

21. Mladina! pázi se hudobnega društva. Hudobno društvo je najhujši víher mladinskemu cvetju. Popačí in razdere naglo vse, kar je uže mnogo let rastlo in zorélo.

22. Bodi zadovoljen vsega, kar ti dragi Bog pošlje. Zadovoljnost je cvetlica, katera povsod lahko cvete in nas razveseljuje.

23. Ako hočeš blagosrečen živeti, ne priličuj se tem, kateri imajo vsega dosti in kateri v oblici živé, nego druží se k ónim, kateri imajo menj nego-li ti, in katerim teče slabéje nego li tebi.

24. Bodi v vséh stvaréh pošten, ter pázi se, da si imena kako ne oskrnôbiš. Kedor sam sebe ne čestí, nij vreden, da bi ga drugi čestili.

25. Vsekdar ljubi pravico in resnico. Pravica je mati mirú, a mir je oča prave sreče, ter mati resnične svobode je dobra in mirna vest.

26. Kedar te prime stiska, ne pozabi, najpoprej se k Bogu obrniti, in pri njem iskati pomoči.

Jezikoslovne stvari.

Meju, mej. — „Meju, mej, med“ je razmétnik (Vorwort) in znáči: zwischen. Vpraša se, katera teh oblik je starejša, pravilnejša in v slovanskem jeziku splošneje rabljena? Preglédimo to stvar!

Strsl. je: meždu, namesto: medju, a to vemo, da storoslovenski „ž d“ do malega vselej ustreza našemu j; primeri strsl. rožden ű, namesto: rodjen ű, novoslovenskeji obliki: rojen, ter takój vidiš, da strsl. meždu méri na nsl. „meju,“ in to polno obliko v naših prvih pisateljih res tudi nahajamo, kakor bodemo vídéli pozneje, kajti sam na e položeni príglas je kriv, da je končni u